

XI Ogólnopolski Zjazd Studentów Muzykologii – abstrakty referatów:

Panel „Twórcy historii muzyki XIX wieku i początków XX wieku”

Kraków, 9 maja 2019, 11:15–13:55 (przerwa kawowa: 12:30–12:40)

1. Karolina Dziduch (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Seweryn Kortowicz - kompozytor i muzyk XIX-wiecznej Wielkopolski

Abstrakt:

Seweryn Kortowicz, muzyk i kompozytor, działał w ważnym w XIX wieku regionie polskiej kultury muzycznej, jakim była Wielkopolska. Jego twórczość zachowała się głównie w Gnieźnie, kilka odpisów jego utworów odnajdziemy także w Poznaniu. Był lokalnym kompozytorem, jak dotąd raczej nieznanym szerszemu gronu odbiorców, jednakże istotnym dla polskiej kultury muzycznej XIX wieku, chociażby ze względu na pełnioną przez ponad 50 lat funkcję dyrektora muzyki w katedrze gnieźnieńskiej. W niniejszym referacie przedstawię aktualny stan badań dotyczący życia i twórczości tego kompozytora oraz stworzony przeze mnie katalog dzieł sporządzony na podstawie zachowanych kompozycji Seweryna Kortowicza z terenu Wielkopolski, które znajdują się w Archiwum Archidiecezjalnym w Gnieźnie oraz Poznaniu.

2. Ludwika Kowalska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Stanisław Moniuszko o sobie samym

Abstrakt:

W roku Stanisława Moniuszki, gdy na nowo poddaje się ocenie jego twórczość i poszukuje właściwego dla niej miejsca, warto pozwolić przemówić samemu kompozytorowi. Sięgając do zachowanych pism Moniuszki – listów i artykułów prasowych – podejmę próbę uporządkowania i zinterpretowania jego wypowiedzi na temat własnej twórczości i osobowości. Do czego czuł się powołany? Czy uważał się za artystę zaściankowego? Jak oceniał własną twórczość i z których utworów był najbardziej zadowolony? W jaki sposób przyjmował krytykę i kto był dla niego autorytetem? Spróbujmy spojrzeć na Moniuszkę jego własnymi oczami.

3. Wojciech Kucharski (Katolicki Uniwersytet Lubelski)

Joachim Gliński (1853-1898) – pianista i kompozytor

Abstrakt:

Joachim Gliński należy do mało znanych polskich kompozytorów. Wyrósł w kręgu tradycji katolickiej muzyki organowej, jego ojciec był organistą w Budslawiu (obecnie Białoruś), 170 km na wschód od Wilna. Gliński kształcił się w petersburskim konserwatorium. Słynął, zwłaszcza na wschodnich ziemiach dawnej Rzeczypospolitej, jako koncertujący pianista. Wykonywał także pracę organisty – najpierw w Grodnie, później w Wilnie, gdzie młodo zmarł (został pochowany na Rosie). Warto przypominać o polskich utalentowanych kompozytorach, zwłaszcza tych działających w Wilnie, mieście poddanym szczególnie bezwzględnej rusyfikacji, z powodu której świadectwa o działalności artystycznej Polaków z wielkim trudem zapisywane bywały w prasie i innych dokumentach życia społecznego.

4. Klaudia Popielska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Twórczość Aleksandra Zarzyckiego w perspektywie muzyki polskiej II p. XIX wieku

Abstrakt:

Polska muzyka II połowy XIX wieku wciąż pozostaje materiałem niedostatecznie przebadanym. Wiele dzieł skomponowanych w tamtym okresie do dnia dzisiejszego nie doczekało się wydań nutowych, a co za tym idzie - także współczesnych wykonania i nagrań. Dzieło muzyczne w romantyzmie rozumiane było jako twór jednostkowy i unikatowy, silnie związany z jego twórcą. Podobnie jak w całej Europie, również w Polsce nie brakowało wybitnych kompozytorów, tworzących muzykę zgodną z nowymi tendencjami. Wśród najbardziej znanych twórców polskiej muzyki romantycznej II. p. XIX wieku wymienić można m.in. S. Moniuszkę, Z. Noskowskiego, W. Żeleńskiego, I.J. Paderewskiego, H. Wieniawskiego. Warto podkreślić, że w tym czasie na terenach Polski, tworzyło znacznie więcej wybitnych kompozytorów, również takich, których twórczość została zupełnie zapomniana. Jednym z nich jest Aleksander Zarzycki (1834 -1895). Tworzył on dzieła orkiestrowe, kameralne oraz liczne pieśni (zarówno solowe, jak i chóralne), które w pełni wpisywały się w idiom polskiej muzyki romantycznej.

5. Marcin Kostecki (Uniwersytet Warszawski)

Lili Boulanger – życie i twórczość kompozytorki

Abstrakt:

Choć Nadię Boulanger uznaje się powszechnie jako jedną z wybitnych pedagogów XX wieku, postać jej młodszej siostry, Lili (1893-1918), pozostaje w polskim piśmiennictwie muzykologicznym niedostatecznie zgłębiona. Geniusz muzyczny kompozytorki objawił się bardzo wcześnie. W młodości grała na skrzypcach, fortepianie, organach i harfie, by w wieku szesnastu lat całkowicie poświęcić się kompozycji. Poszła następnie w ślady swojej siostry, wstępując do

Konserwatorium Paryskiego. W 1913 roku została pierwszą kobietą w historii, która otrzymała prestiżową nagrodę Prix de Rome w dziedzinie kompozycji muzycznej. Przez całe swoje życie Lili Boulanger naznaczona była piętnem choroby. Mimo śmierci w wieku zaledwie dwudziestu czterech lat, pozostawiła po sobie dzieła znaczące, wyrażające osobisty styl, niepozbawione autobiograficznych odniesień. Niniejszy referat stanowi przybliżenie biografii i twórczości francuskiej kompozytorki.

6. Maryna Terletska (Uniwersytet Warszawski)

Irène Régine Wieniawski (1879–1932) odkryta na nowo

Abstrakt:

Irène Régine Jessy Maria Wieniawski urodziła się 16 maja 1879 roku w Brukseli jako najmłodsze dziecko wybitnego polskiego skrzypka i kompozytora XIX wieku Henryka Wieniawskiego i Izabelle Bessie Hampton-Wieniawskiej. Jako jedyna z gromadki dzieci Wieniawskich poszła w ślady ojca i wybrała zawód muzyka.

W swoim referacie chciałabym zwrócić uwagę na mało znane do tej pory fakty z życia kompozytorki, które miały ogromny wpływ na formowanie się jej sylwetki twórczej, m.in. na fakt posługiwania się przez Wieniawski znaczną liczbą pseudonimów, co pozwalało zachować jej anonimowość, a w konsekwencji na długie lata spowodowało zapomnienie o jej twórczości. Podobnie jak w przypadku innych kobiet-kompozytorek początku XX wieku nazwisko Wieniawski jest obecnie słabo rozpoznawalne, mimo iż w latach 1900 – 1932 była ona dość znaną w Londynie kompozytorką i wykonawczynią.

Największym zainteresowaniem cieszyły się pieśni Wieniawski, tymczasem pozostała jej spuścizna twórcza jest równie ciekawa, na co chciałabym zwrócić uwagę w moim referacie i omówić najnowszy, opracowany przez mnie, katalog jej dzieł.

Panel „Kultura muzyczna minionych epok”

Kraków, 9 maja 2019, 15:15–17:30 (przerwa kawowa 16:30–16:40)

1. Karolina Przygocka (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Kultura muzyczna w dawnej Rzeczypospolitej- charakterystyka na podstawie „Opisu obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III” Jędrzeja Kitowicza

Abstrakt:

O kulturze muzycznej powiedziano i napisano już wiele, jednak zazwyczaj skupiano się na jej dworskim i szlacheckim aspekcie. Kitowicz poświęcił swoją uwagę codzienności i roli muzyki w zwyczajnych sytuacjach. W dużej mierze przyglądał się obrzędom religijnym, które obserwował z pewną fascynacją. W moim wystąpieniu postaram się omówić nieznaną lub mało znaną stronę kultury muzycznej. Skupię się na zwyczajach, muzykowaniu „powszechnym” i aspekcie religijnym, który w XVIII wieku odgrywał ważną rolę. Na podstawie źródła postaram się również omówić kwestię wykorzystywanych wówczas gatunków, instrumentacji, czy praktyki wykonawczej. Spróbuję odpowiedzieć na pytanie, czy za czasów Augusta III były na tyle duże wpływy zagraniczne z jego „terenów”, że z łatwością można je zauważyć, czy może jednak wpływów należy szukać gdzie indziej?

2. Michał Jagosz (Uniwersytet Warszawski)

Zygmuntowscy i ich Miserere

Abstrakt:

Polskie badania muzykologiczne zazwyczaj nie oddają kulturze muzycznej Krakowa w 2. poł. XVIII w. należytej sprawiedliwości, a w kontekście historii muzyki polskiej sprowadzają dawną stolicę do roli marginalnego ośrodka muzycznego. Dotyczy to również członków krakowskiej rodziny Zygmuntowskich. Pomimo powszechnie dostępnych źródeł historycznych od lat w literaturze przedmiotu pojawiają się te same nieścisłości.

Niniejszy referat będzie zatem krytyczną kompilacją znanych przekazów o krakowskich muzykach z wyszczególnieniem postaci Franciszka Kaspra (Michała), jego brata Teodora i syna tegoż – Mikołaja. W oparciu o zachowane inedita muzyczne omówiony zostanie jedyny zachowany utwór Teodora Zygmuntowskiego – *Miserere*.

W pierwszej części wystąpienia zostanie przedstawiona historia rodziny Zygmuntowskich jak i próba odtworzenia chronologii życia muzyków. Będzie miało to na celu rozwianie wątpliwości i wyjaśnienie nieprawidłowości w przekazach dotyczących tychże. Druga część wystąpienia przeznaczona zostanie na omówienie okoliczności powstania oraz prawykonania *Miserere*, a także jego dalsze losy. Analiza obejmie również transfer dzieła do ośrodka jasnogórskiego i jego dalsze funkcjonowanie tamże.

3. Jan Koszałkowski (Uniwersytet Warszawski)

Liszt na Ukrainie w kontekście życia muzycznego Polaków na Podolu, Wołyniu i Kijowszczyźnie

Abstrakt:

Zasadnicza treść prezentacji obejmować będzie dwie podróże koncertowe Liszta na Ukrainę w 1847 i 1857 roku. Na podstawie źródeł pamiętnikarskich, relacji prasowych i korespondencji autor postara się odtworzyć przebieg i charakter pobytu wirtuoza na Ukrainie oraz jego związki z lokalnym środowiskiem arystokratycznym i artystycznym. Prezentacja stanowić będzie ponadto przyczynek do zwrócenia uwagi na najważniejsze ośrodki życia muzycznego Polaków na Podolu, Wołyniu i Kijowszczyźnie w XIX wieku – obszarze na którym polska kultura muzyczna silnie zaznaczyła swą obecność, dając polskiej muzyce takie osobowości jak Ignacy Feliks Dobrzyński, Juliusz Zarębski, Ignacy Paderewski czy Karol Szymanowski.

4. Maria Agnieszka Kozan (Uniwersytet Wrocławski)

Kultura muzyczna Ostrowa Wielkopolskiego na przełomie XIX i XX wieku

Abstrakt:

Ostrów Wielkopolski swoje tradycje artystyczne, w tym muzyczne, zawdzięcza wielu zdarzeniom i procesom geopolitycznym. Z jednej strony było to miasto prywatne książąt Radziwiłłów, a z drugiej zaś, w czasie zaborów należało do państwa pruskiego. Na przełomie XIX i XX wieku, miasto zamieszkiwane było przez trzy narodowości: Polaków, Żydów i Protestantów. W Ostrowie obecny był ruch koncertowy, działały towarzystwa śpiewacze, orkiestry. Ponadto muzykę uprawiano również w szkołach, wówczas były to Gimnazjum Męskie i Gimnazjum Żeńskie.

Przedstawię charakterystykę kultury muzycznej Ostrowa Wielkopolskiego na przełomie XIX i XX wieku, z uwzględnieniem prezentacji fotografii z tamtego okresu. Ponadto omówię sposób muzykowania w szkołach. Rozpatrzę wkład Gimnazjum Męskiego w rozwój muzyki rozrywkowej oraz wspomnę o wpływie obecności Krzysztofa Komedy-Trzcíńskiego na życie muzyczne miasta.

Celem referatu jest zaprezentowanie dotychczasowych zebranych materiałów, literatury związanej z życiem muzycznym Ostrowa Wielkopolskiego na przełomie XIX i XX wieku, którym zajmuję się w ramach swojej pracy dyplomowej.

5. Izabela Jutrzenka – Trzebiatowska (Akademia Muzyczna w Krakowie)

Zaproszenie do...walca

Abstrakt:

Walc jako gatunek muzyczny ma swoje źródła w tzw. tańcach niemieckich (*Deutsche tanze*; m.in. *Walzen, Dreher, Spinner*) popularnych na przełomie XVIII i XIX wieku w rejonie Wiednia. Do

pierwszych twórców walca użytkowego należeli A. Eberl, C. D. von Dittersdorf i A. Diabelli. Stopniowo taniec ten upowszechniał się i znajdował drogę na sale balowe. Szczyt popularności osiągnął dzięki działalności orkiestr J. Lannera i J. Straussa. Walc użytkowy znalazł rezonans w muzyce wielkich mistrzów XIX i XX wieku. Za pierwszy walc koncertowy uważane jest *Zaproszenie do tańca* C.M. Webera. W szczególny sposób walc zapisał się w dziejach XIX-wiecznej miniatury fortepianowej w twórczości m.in. F. Schuberta, F. Chopina, a w drugiej połowie wieku F. Liszta i J. Brahmsa. Po I wojnie światowej stał się obiektem groteski m.in. w utworach I. Strawińskiego i A. Chaczaturiana. Dziś walc wciąż należy do popularnych tańców, tańczony zarówno przez miłośników tańca jak i profesjonalistów.

Panel „Muzyka w filmach i grach komputerowych”

Kraków, 9 maja 2019, 17:40–18:55

1. Marta Wrona (Uniwersytet Warszawski, NIFC)

Funkcja i znaczenie muzyki Fryderyka Chopina w filmach Eugeniusza Cękalskiego, twórcy kina o tematyce chopinowskiej na gruncie polskiej kinematografii

Abstrakt:

Celem wystąpienia jest przybliżenie twórczości Eugeniusza Cękalskiego, reżysera pierwszych produkcji filmowych o tematyce chopinowskiej na gruncie polskiej kinematografii. Referat ma na celu zobrazowanie filmowej narracji dotyczącej życia i twórczości Fryderyka Chopina, która niejednokrotnie w filmach Cękalskiego wykorzystywana była do celów propagandowych. Wystąpienie uwzględniające analizę filmów: *Chopin w kolorze* z 1944 r. oraz *Żelazowa Wola* z 1948 r. będzie stanowić próbę określenia funkcji i znaczenia wybranych kompozycji czwartego wieszca wykorzystanych w pierwszych powojennych produkcjach. Ukazane zostaną filmowe transkrypcje i interpretacje utworów takich jak *Etiuda moll op. 10 nr 12* oraz *Mazurek a-moll op. 17 nr 4*, które nierozdzielnie, w komitywie słowno-wizualnej, znaczeniowo i emocjonalnie, powiązane zostały z tematem I wojny światowej czy marksistowskimi hasłami walki klas i budowy socjalizmu. Uwzględniając kontekst powstania filmów, referat będzie próbą przyjrzenia się źródłom mitologizacji postaci i twórczości Chopina w kulturze, (poniekąd) powstałym dzięki reżyserskiej pracy Cękalskiego z lat 40. XX wieku.

2. Joanna Kwapien (Uniwersytet Wrocławski)

Kto jest autorem książki Hannsa Eislera?

Abstrakt:

Książka *Composing for the films* jest wyjątkową pozycją wśród muzykologicznej literatury dotyczącej filmu – niemal nieznaną w Polsce. Wydana w 1947 roku była odpowiedzią na szybko

rozwijający się w Hollywood przemysł filmowy. Chociaż powstała w kolaboracji dwóch teoretyków – Theodora Adorno oraz Hannsa Eislera, przez wiele lat znana była tylko pod nazwiskiem tego drugiego. Podczas referatu krótko przedstawiony zostanie problem podwójnego autorstwa książki, a także historia publikacji, utrudnionej ze względu na skomplikowaną sytuację polityczną. Podczas mojego wystąpienia przedstawię również główne myśli książki, wyróżniające się nie tylko refleksją teoretyczną, ale także socjologiczną, filozoficzną i społeczną. Jedną z głównych osi interpretacyjnych książki jest dla mnie krytyka kultury masowej, często podejmowana przez Theodora Adorno. Przedstawione zostaną opisane przez autorów „złe nawyki kompozytorskie”, propozycje zastosowania nowej muzyki w filmie, estetyka muzyki filmowej, miejsce i metodyka pracy kompozytora podczas tworzenia filmu.

3. Jakub Kopaniecki (Uniwersytet Wrocławski)

Kreowanie pejzażu dźwiękowego w grze komputerowej. Przykład Grand Theft Auto IV

Abstrakt:

Autor, opierając się na pracach poświęconym problematyce *sound studies* oraz gier wideo, przedstawia sposoby przygotowywania oraz wykorzystywania dźwięków w celu stworzenia wirtualnych przestrzeni fonicznych. Zreferowane zostają środki, jakimi współcześni twórcy gier wpływają na maksymalną immersyjność wykreowanych środowisk, jak również zostaje zwrócona uwaga na wzajemne wpływy sfery audialnej oraz wizualnej. Posługując się przykładem gry *Grand Theft Auto IV*, autor prezentuje funkcjonowanie opisanych wcześniej mechanizmów.

Panel „Badania źródłoznawcze: XVII–XX wiek”

Kraków, 10 maja 2019, 9:00–10:45 (przerwa kawowa 10:20–10:30)

1. Kamil Watkowski (Uniwersytet Warszawski)

Falsobordone z kodeksu Schwedlera PL–Wu RM 5893 w kontekście tradycji gatunku

Abstrakt:

Kodeks Schwedlera, spisany w I poł. XVII w. w Kłodzku i Nysie rękopis wokalny, zawiera liczne litanie, hymny oraz pieśni, zarówno łacińskie, jak niemieckie. Christoph Schwedler – którego podpis znajduje się na oprawie manuskryptu – był kantorem w kłodzkim kościele Wniebowzięcia NMP co najmniej od 1626 r., w latach 1628–1638 działał na tym stanowisku w nyskiej kolegiacie św. Jakuba i św. Agnieszki. W kłodzkiej farze duszpasterstwo sprawowali jezuici, a muzykę wykonywali w nim również uczniowie prowadzonego przez zakon konwikt, z czym dobrze koresponduje niewymagający charakter większości utworów zapisanych w kodeksie. Znaczącą ich

część (pow. ⅓) zajmują opracowania falsobordone, przeważnie anonimowe (choć pojawiają się tu np. utwory L. Viadany i G. Valentinię). W referacie przedstawię próbę atrybucji oraz wynik analizy tego właśnie repertuaru pod względem harmonii, budowy, możliwego przeznaczenia oraz wykorzystania materiału ośmiu tonów psalmodii gregoriańskiej.

2. Tomasz Fatalski (Uniwersytet Wrocławski)

Ze sceny przed ołtarz. Proces tworzenia kontrafaktur na przykładzie zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

Abstrakt:

Kontrafaktura jest zjawiskiem znanym i powszechnym w muzyce europejskiej od jej początków. Dostosowywanie włoskich arii operowych do łacińskich tekstów religijnych, z marginalnymi ingerencjami w strukturę muzyczną, było powszechne w całej Europie, zarówno w kręgu katolickim, jak i w protestanckim. Muzyka z nowym tekstem religijnym pełniła różne funkcje liturgiczne, była również wykorzystywana poza nabożeństwami.

Najpopularniejszym materiałem do tworzenia kontrafaktur były zamknięte numery operowe – przede wszystkim arie. Celem referatu będzie prześledzenie kolejnych etapów przystosowywania muzyki operowej do wykonania w nowym kontekście na przykładach z twórczości Carla Dittersa von Dittersdorfa (1739–1799) ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie: od arii włoskiej in crudo, przez dwutekstowość, po utwór tylko z tekstem łacińskim.

3. Justyna Szczygiel (Uniwersytet Jagielloński)

Kontakty polsko-czeskie na przykładzie kapeli jasnogórskiej i kapeli w Novym Rousinovie – informacje wstępne

Abstrakt:

Problematyka muzyków i dzieł czeskich zachowanych na terenach Korony odgrywała ważną rolę w kształtowaniu się repertuaru muzycznego w Polsce w XVIII w i na początku XIX w. Jasna Góra utrzymywała kontakty muzyczne z wieloma ośrodkami polskimi i zagranicznymi. Do ciekawych i nadal szerzej niezbadanych pozostają kontakty Jasnej Góry z kapelą kościelną w Novym Rousinovie. W archiwum jasnogórskim znajduje się ponad 100 rękopisów muzycznych o proveniencji noworusinowskiej.

Zachowane kompozycje są datowane na pierwszą połowę XIX wieku (sięgają nawet do lat czterdziestych). Na temat przepływu tego materiału muzycznego wiemy niewiele. Można jednak przypuszczać, iż utwory te albo przywiózł ze sobą Leopold Mężnicki (Mesznik), który przybył do Częstochowy w 1817 roku z Novego Rousinova albo trafiły dzięki kontaktom o. Cyryła (Florian) Goetz-Gieczyńskiego, urodzonego w Novym Rousinovie (1793). Przyjechał on do Polski w 1815 roku gdzie został zatrudniony na stanowisku kapelmistrza zespołu jasnogórskiego, który piastował do 1819 roku.

4. Jolanta Bujas (Uniwersytet Jagielloński)

Metodologia identyfikacji pisma w XVIII- i XIX-wiecznych manuskryptach muzycznych na przykładzie zbioru rękopisów po kapeli z Czerwińska nad Wisłą

Abstrakt:

Jedną z najistotniejszych czynności podejmowanych w procesie badania rękopisu muzycznego jest identyfikacja jego skryptora. Niestety niezwykle często takiej informacji brak bezpośrednio w manuskrypcie – tylko nieliczni kopiści podpisywali się na kartach tytułowych lub w partesach. Jest to o tyle problematyczne, że wiedza o skrypcie może pomóc określić czas powstania rękopisu, jego proveniencję, a nawet niekiedy być wskazówką dotyczącą autorstwa danego utworu. Brak zarówno nazwisk osób kopiujących, jak i autorów kompozycji jest bardzo dobrze widoczny w zbiorze po kapeli kanoników regularnych z Czerwińska nad Wisłą. Dlatego prelegentka – w ramach badań nad zachowaną kolekcją muzykaliów – podjęła się usystematyzowania metod, które będą pomocne w możliwie jak najbardziej precyzyjnej i obiektywnej identyfikacji skrypców poszczególnych rękopisów. Tematem wystąpienia będzie więc przedstawienie tej metodologii oraz jej zastosowania w badaniach nad omawianym zbiorem, jak również omówienie napotkanych problemów badawczych i zaprezentowanie możliwości, jakie dają próby identyfikacji ręki skrypcy manuskryptu.

5. Adriana Kretkowska (Uniwersytet Jagielloński)

Ellenai – Pożegnanie, Śmierć czy...? Wokół badań źródłowych nad utworem Feliksa Nowowiejskiego

Do wczesnej kompozycji *Ellenai* (ok. 1914 r.), inspirowanej poematem *Anhelli* Słowackiego, Feliks Nowowiejski przywiązywał wagę szczególną. Powracał do niej wielokrotnie, do ostatnich dni życia poddając ją kolejnym przeróbkom. Tymczasem spopularyzowana po śmierci twórcy wersja, zatytułowana *Pożegnanie Ellenai*, jest w rzeczywistości daleko posuniętą modyfikacją – a pod pewnymi względami wręcz mistyfikacją – dokonaną jego synów. Zmiany dotyczą kwestii tak fundamentalnych, jak tytuł utworu, jego obsada, przynależność gatunkowa i forma. Historia recepcji tego dzieła to z jednej strony jego rozpowszechnianie się w życiu koncertowym w redakcji Kazimierza i Feliksa Marii Nowowiejskich, z drugiej – trwające od półwiecza badania źródłowe, wiedące ku odzyskaniu pierwotnego kształtu kompozycji, którą pierwsi słuchacze znali jako *Śmierć Ellenai*, a którą sam kompozytor uwiecznił ostatecznie jako *Ellenai*.

Niniejsze wystąpienie stanowić będzie podsumowanie najnowszych odkryć związanych z pracami nad wydaniem źródłowo-krytycznym dzieła Nowowiejskiego. Omówione zostaną zarówno losy *Ellenai* za życia kompozytora – od inspiracji do ostatnich planów twórcy – jak i skomplikowane dzieje jej recepcji.

6. Andrzej Edward Godek (Uniwersytet Jagielloński)

W 1929 r. staraniem Związku Organistów Archidiecezji Krakowskiej powołany został Związek Chórów Kościelnych tejże Archidiecezji. W ciągu całego okresu istnienia, tj. do 1939 r.,

przeprowadzono szereg akcji mających na celu zbadanie stanu muzyki kościelnej, określenie ilości działających wówczas chórów kościelnych, a także powołanie do życia nowych zespołów. Dzięki zachowanym sprawozdaniom i ankietom możliwe jest przedstawienie szczegółowej charakterystyki chóralistyki kościelnej Archidiecezji Krakowskiej okresu międzywojennego. Drugim z aspektów działalności była dydaktyka, w którą zaangażowani byli profesorowie Konserwatorium Towarzystwa Muzycznego w Krakowie, m.in. ks. dr Hieronim Feicht. Podstawę bytową Związku stanowiło wydawnictwo, które zajmowało się popularyzowaniem polskiej muzyki renesansu i baroku, a także twórczości współczesnej. Wśród wydanych publikacji znalazły się dzieła najwybitniejszych krakowskich kompozytorów okresu międzywojennego: Kazimierza Garbusińskiego, Bolesława Wallek-Walewskiego czy Franciszka Przysała. Zagadnienie opracowane zostało na podstawie szeroko zakrojonej kwerendy obejmującej zarówno źródła archiwalne, jak i prasę.

Panel „XX wiek: nowa muzyka, nowe perspektywy”

Kraków, 10 maja 2019, 11:00–12:40

1. Aleksandra Kuźmińska (Uniwersytet Wrocławski)

Grafika muzyczna Corneliusa Cardew

Abstrakt:

Celem tego referatu jest przedstawienie grafiki muzycznej w twórczości Corneliusa Cardew (1936–1981) – grafika i kompozytora, jednego z głównych przedstawicieli brytyjskiej awangardy lat 60. i 70. XX wieku, którego twórczość nie jest w Polsce dobrze rozpoznana. W pracy wykorzystano teksty Corneliusa Cardew, *Towards An Ethic of Improvisation* i *Notation – Interpretation etc.*, gdzie prezentuje założenia teoretyczne, którymi kierował się, tworząc własne kompozycje. Poszukiwania muzyczne Cardew, głównie zorientowane wokół relacji kompozytor-wykonawca, skłoniły go do stosowania niekonwencjonalnych rozwiązań notacyjnych – posługiwał się przede wszystkim notacją graficzną i słowną. Celem tego referatu jest przybliżenie jego twórczości na podstawie analizy utworu *Treatise*, która uzupełniona zostanie przykładem muzycznym. Utwór ten często określany jest jako Mount Everest notacji graficznej: charakteryzuje się całkowitą rezygnacją z tradycyjnego zapisu muzycznego i swobodną improwizacją wykonawców, od których zależy finalne brzmienie utworu. Intencją Cardew było skłonienie muzyków do poszukiwania brzmień/współbrzmień, twórczej odpowiedzi na partyturę, a nie jedynie odtwarzania dźwięków zapisanych w partyturze.

2. Paweł Bloch (Uniwersytet Warszawski)

Twórczość Zakarii Paliashvili na przykładzie opery „Abesalom da Eteri” w stulecie premiery.

Abstrakt:

Korzystając z okazji, jaką jest Rok Moniuszkowski, w swoim wystąpieniu chciałbym zapoznać słuchaczy z osobą Zakarii Paliashviliego, którego rola w dziejach gruzińskiej kultury muzycznej odpowiada tej, jaką na ziemiach polskich odegrał Stanisław Moniuszko. O ile twórczość rosyjskich kompozytorów jest w Polsce zasadniczo znana, o tyle muzyka krajów postsowieckich pozostaje niesłusznie nadal w sferze zapomnienia. Postać Paliashviliego jest idealnym wstępem do zapoznania się z nieznaną dotychczas w naszym kraju muzyką, która z wielu powodów jest zjawiskiem wyjątkowym i interesującym.

Ponadto z okazji 100-lecia premiery najslynniejszej z oper kompozytora pt. „Abesalom da Eteri” chciałbym dokładniej omówić to dzieło sceniczne i tym samym zapoznać słuchaczy z kulturą muzyczną Gruzji – tak odmienną od zachodnioeuropejskiej, jednakowoż równie fascynującą, a niestety mało znaną w naszych kręgach kulturowych. Przedstawię genezę powstania opery, jej symbolikę, najważniejsze formy muzyczne w niej zawarte oraz inspiracje z muzyki zachodnioeuropejskiej, z której czerpał kompozytor.

3. Paulina Książek (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Napisać siebie na nowo – Medea Heinera Müllera, Sashy Waltz i Pascala Dusapina

Abstrakt:

Medea to postać o tyle tragiczna, ile intrygująca i niebezpieczna. W pogoni za miłością nie cofnęła się przed żadną zbrodnią, a jako zdradzona kobieta zemstę postawiła nad miłością rodzicielską. Rzeczywistość nie była czarno-biała, a wątpliwości, zawahania i cierpienia Medei nieustannie w niej walczyły. Pragnieniem Medei jest jednak wyswobodzenie siebie ze swojej historii, oczyszczenie się z przeszłości. Tak dzieje się w operze *Medeamaterial* opartej na tragedii Heinera Müllera – XX-wiecznego pisarza żyjącego i tworzącego w socjalistycznym systemie NRD. Dusapin w swoim dziele tworzy obraz różnorodny, ale spojony jedną ideą. Odwołanie do wielu tradycji – od barokowych afektów po ekspresjonizm – pozwala kompozytorowi oddać meandry psychiki jedynej (fizycznie) bohaterki dzieła, a także pozwala jej stworzyć siebie na nowo.

Jedną z inscenizacji opery stworzyła niemiecka tancerka Sasha Waltz, która również podjęła próbę dialogu z tradycją, sięgając po gatunki grand opéra czy *opéra-ballet*.

Jaki obraz Medei powstaje dzięki temu?

4. Maksymilian Żelazny (Akademia Muzyczna w Krakowie, Uniwersytet Jagielloński)

Buddyjskie nauczanie zręczne w środkach – wybrane elementy filozofii i estetyki zen w twórczości Johna Cage'a

Abstrakt:

Jedną z naczelnych zasad buddyzmu jest kategoria „zręczności w środkach”, która przejawia się w przekonaniu, że przekazanie nauki buddyjskiej dokonane może być w różny sposób. Z tego podejścia wynika też fakt rozwoju tak wielu różnych szkół buddyjskich, między innymi zen. John Cage spotyka się w 50-tych z tą właśnie odmianą buddyzmu, który zdobywa coraz więcej zwolenników w Ameryce, na fali wzrastających na popularności „duchowości wschodnich”. Spotkania z mistrzem Daisetsu Teitaro Suzukim stają się dla kompozytora ważnym punktem zwrotnym w życiu oraz w twórczości. Do inspiracji tą właśnie filozofią z resztą twórca nie raz się przyznaje. Niemniej zadać należy pytanie jak głęboko sięgały te inspiracje i w jaki sposób konkretne elementy filozofii i estetyki zen Cage wykorzystuje w swoich dziełach i w jakim celu to czyni.

Referat ten spróbuje zadać pytanie czy Johna Cage'a postawić można w pozycji mistrza buddyjskiego, który poprzez swoją twórczość stara się doprowadzić publiczność do doświadczenia *kensho* – zrozumienia natury rzeczy w ujęciu buddyzmu zen.

Panel „Muzyka w czasie II wojny światowej”

Kraków, 10 maja 2019, 14:30–15:20

1. Hubert Szcześniak (Uniwersytet Jagielloński)

Zarys działalności muzycznej w krakowskiej kawiarni Domu Plastyków

w latach 1941-1942

Abstrakt:

Kawiarni w Domu Artystów Plastyków – mimo przewijania się we wspomnieniach i syntezach historycznych o Krakowie okupowanym – nie poświęcono dotąd wystarczającej uwagi. W prezentowanym referacie zostaną przedstawione wyniki badań nt. muzycznej aktywności polskich muzyków w Krakowie w czasie okupacji niemieckiej (1939-1945). Kawiarnia Artystów w Domu Plastyków była ostoją nie tylko artystów-plastyków, ale w latach 1941-1942 organizowano w niej koncerty na wysokim poziomie przy udziale najwybitniejszych polskich muzyków I połowy XX wieku. Autor postara się przybliżyć historię działalności tej wyjątkowej instytucji w świetle najnowszych badań źródłowych. Omówione zostaną także sylwetki wybranych artystów śpiewaków i instrumentalistów (pianistów i skrzypków), jak również wykonywany przez nich repertuar.

2. Magdalena Mikołajczyk (Katolicki Uniwersytet Lubelski)

Działalność orkiestry symfonicznej w getcie łódzkim w latach 1940-1944

Abstrakt:

Najliczniejszą grupą spośród artystów uwięzionych w Litzmannstadt ghetto stanowili muzycy, zarówno amatorzy jak i zawodowi, oni jako pierwsi, latem 1940 roku zaczęli dawać koncerty i recitale. Z inicjatywy Teodora Rydera i Dawida Bajgelmana reaktywowano na terenie getta Łódzką Orkiestrę Symfoniczną, w której skład wchodziły 43 osoby. Koncerty odbywały się regularnie i cieszyły się ogromnym powodzeniem. Program występów w getcie łódzkim był kontynuacją przedwojennej działalności artystów z kawiarni Astoria przy ulicy Piotrkowskiej 27. W repertuarze koncertów znajdowały się utwory takich kompozytorów jak m.in.: Franz Schubert, Antonio Vivaldi, Jan Sebastian Bach, Edward Grieg czy Wolfgang Amadeusz Mozart.

Panel „Etniczność, kultura i nowe prądy”

Kraków, 10 maja 2019, 15:30–17:10

1. Klara Amelia Zienkiewicz (Uniwersytet Warszawski)

Pieśni lemkowe we wspólnym repertuarze Teresy Andrejko, Emilii i Józefa Kiebleszów

Abstrakt:

Tylicz jest niewielką miejscowością położoną w Beskidzie Sądeckim, gdzie ścierają się różne kultury i języki. Celem referatu będzie przybliżenie zebranych właśnie tam lemkowych pieśni z uwzględnieniem dwóch wymiarów: muzycznego oraz tekstowego. We wstępie zostaną przybliżone w skrócie sylwetki wykonawców, ich doświadczenia muzyczne oraz wypowiedzi, które dotyczą wykonywanych utworów. Następnie zaprezentuję szczegółową analizę muzyczną dziesięciu pieśni lemkowych. Omówione zostaną ich aspekty melodyczne i rytmiczne oraz cechy charakterystyczne, które stanowią o odmiennym charakterze niektórych pieśni. Druga część referatu przybliży budowę formalną tekstu, a także nakładanie się różnych wątków, które przeważnie łączą w sobie poczucie humoru z tematyką miłosną.

2. Katarzyna Olejarczyk (Uniwersytet Jagielloński)

Etniczność i kultura – kilka słów o festiwalach folklorystycznych

Abstrakt:

Referat traktować będzie o zagadnieniach tożsamości etnicznej w kontekście wybranych muzycznych festiwali folklorystycznych. Oprócz omówienia zagadnień teoretycznych, zdefiniowania pewnych zjawisk kulturowych, zaprezentowane zostaną fragmenty nagrań z różnych polskich festiwali w celu egzemplifikacji omówionej teorii. Podsumowanie referatu będzie próbą

odpowiedzi na pytanie jakie są zależności między tożsamością etniczną a komercjalizacją kultury ludowej.

3. Angelika Tracz (Uniwersytet Warszawski)

Płeć w muzyce tradycyjnej – nowe perspektywy

Abstrakt:

W ciągu ostatnich lat obserwuje się wzrost zainteresowania krytyczną rewizją historii muzyki oraz dotychczasowej wiedzy antropologicznej ze szczególnym uwzględnieniem tematyki kobiet. Z lekkim opóźnieniem podobne zagadnienia poruszają etnomuzykolodzy i antropolodzy muzyki ostatnich generacji, korzystając z dorobku

dziedzin takich jak psychologia, antropologia kultury oraz kulturoznawstwo. W referacie dokonany zostanie ogólny przegląd poruszanych tematów w zakresie relacji muzyki i płci w kulturach tradycyjnych z uwzględnieniem

perspektywy amerykańskiej oraz europejskiej. Zastanowimy się także, czy w polskich badaniach etnomuzykologicznych jest miejsce na *herstory* – kto i w jaki sposób porusza tematykę płci, a gdzie w polskiej etnomuzykologii istnieją „białe plamy” w konfrontacji z badaniami światowymi.

4. Renata Dobkowska (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Serce, mózg i muzyka, czyli co badanie ekg może powiedzieć o emocjach słuchacza

Abstrakt:

Nie od dziś wiadomo, że muzyka ma potężne możliwości w zakresie wzbudzania różnorodnych emocji w słuchaczu. Możliwości te stanowią punkt zainteresowań wielu badaczy i skłaniają do podejmowania interdyscyplinarnych rozważań na styku m.in. muzykologii i neurobiologii.

Ciekawym sposobem prowadzenia badań nad emocjami wzbudzonymi przez muzykę jest analiza tak zwanej zmienności rytmu serca (HRV). Wiadomo bowiem, że to, w jaki sposób sztuka dźwięków ewokuje i moduluje stany emocjonalne, wpływa nie tylko na ludzką psychikę, ale także – a nawet w pierwszej kolejności – na fizjologię człowieka. Utwory muzyczne potrafią wzbudzić w nas dreszcze, zmienić rytm oddechu czy przyspieszyć lub zwolnić pracę serca – wszystkim tym steruje zaś układ nerwowy.

Celem wystąpienia będzie przybliżenie współcześnie prowadzonych badań empirycznych nad emocjami i muzyką z wykorzystaniem tego, co o emocjach tych „mówi” badaczowi serce słuchacza. Jako przykład podsumowujący referat zostanie przedstawiony projekt eksperymentu wykorzystującego analizę HRV do szerszych badań nad emocjonalnością w gatunku XX-wiecznej pieśni.

Panel „Instrumentoznawstwo”

Kraków, 11 maja 2019, 9:00–9:25

1. Agata Pasińska (Uniwersytet Wrocławski)

Chordofony na terenie Kaszub – od tradycji do współczesności (+prezentacja instrumentu)

Abstrakt:

Chordofony w kulturze muzycznej Kaszub, to nie tylko tradycyjne instrumenty obrzędowe, ale również przykłady lutnictwa artystycznego o innowacyjnym wyglądzie i zastosowaniu. W ramach proponowanego podziału wspomina się o pierwotnej i współczesnej funkcji diabelskich skrzypiec z dokładnym umiejscowieniem ich roli w kalendarzu obrzędowym. Jak pokazuje inwentarz Muzeum Piśmiennictwa i Muzyki Kaszubsko-Pomorskiej w Wejherowie, zupełnie inaczej przedstawia się wytwór lokalnego twórcy Józefa Chełmowskiego – anielskie skrzypce. Ponadto dla instrumentarium Kaszub charakterystyczne są niespotykane już w praktyce wykonawczej rzępiele, które zostały wyparte m.in. przez fabrycznie produkowany kontrabas. Na szczególną uwagę zasługuje działalność Wincentego Rogali z Wiela, za sprawą którego na początku XX wieku pojawiła się tam cytra. Natomiast profesjonalnym lutnictwem w tej części kraju zajmował się Paweł Ponka, konstruując nie tylko skrzypce i wiolonczele, czym zaskarbił sobie miano „kaszubskiego Stradivariusa”, ale i gitarole (instrumenty będące połączeniem cytry z lutnią). Analiza dwutorowości rozwoju chordofonów na terenie Kaszub wskazuje na mnogość kształtujących je czynników.

2. Katarzyna Olejarczyk, Aleksander Kwietniak (Uniwersytet Jagielloński)

Lira korbowa – instrument i fenomen kulturowy

Abstrakt:

Referat obejmie zagadnienia dotyczące historii liry korbowej oraz kulturowego fenomenu wędrownych śpiewaków. Oprócz krótkiego rysu historycznego i podania pewnych szczegółów konstrukcyjnych instrumentu omówią także repertuar lirników. Skupię się jedynie na lirze polskiej/ukraińskiej oraz na danych odnoszących się do XVIII i XIX wieku. Omówię także zjawisko wędrownych dziadów i ich związek z lirnikami. Prezentacja okraszona będzie krótkimi przykładami muzycznymi, granymi na żywo.

3. Agata Trytek (Katolicki Uniwersytet Lubelski)

Organy na terenie dekanatu Sieniawa (archidiecezja przemyska). Historia i stan obecny

Abstrakt:

Organy w kościołach archidiecezji przemyskiej, stanowią przyczynek do prowadzenia badań nad ich historią i stanem obecnym. Nie zostały do tej pory gruntownie zinwentaryzowane. Aktualnie w Katedrze Instrumentologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II powstają dwie rozprawy doktorskie dotyczące organów historycznych oraz wybudowanych po 1945. W związku z tym, iż obszar moich badań obejmuje powojenne instrumenty, przedstawię referat o organach na terenie dekanatu Sieniawa, wchodzącego w skład archidiecezji przemyskiej. Instrumenty wybudowane/ sprowadzone do kościołów po II wojnie światowej, znajdują się w następujących kościołach: Krasne k. Sieniawy, Majdan Sieniawski, Manasterz k. Wiązownicy oraz Tryńcza. W referacie zostanie omówiony opis historyczny oraz inwentaryzacyjny instrumentów a także perspektywy prowadzenia dalszych badań nad organami w archidiecezji przemyskiej.

Panel „Systematyka i katalogowanie zbiorów muzycznych”

Kraków, 11 maja 2019, 10:40–11:30

1. Lidia Białucha (Uniwersytet Wrocławski)

Muzykalia dawnej Wałbrzyskiej Orkiestry Górniczej (Waldenburger Bergkapelle) ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie

Abstrakt:

Podstawą źródłową niniejszego referatu są 24 rękopisy pochodzące ze zbiorów Wałbrzyskiej Orkiestry Górniczej (Waldenburger Bergkapelle), które stanowiły materiał wykonawczy wykorzystywany podczas koncertów tego zespołu. W ramach badań zanalizowano repertuar kolekcji, a także opisano jej cechy charakterystyczne dotyczące kopistów, znaków wodnych oraz pieczęci. Badania podjęte przez autorkę objęły manuskrypty muzyczne, a wyniki analizy źródłowej uzupełniono kwerendą literatury opisującej historię działalności zespołu od 1781 roku. Autorka przeprowadziła prace katalogowe w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, czego wynikiem było utworzenie katalogu wykonanego w systemie Muscat RISM (Répertoire International des Sources Musicales). Referat skupiał się będzie na charakterystyce kolekcji, a także na przybliżeniu działalności Orkiestry. Skatalogowana kolekcja jest małym wycinkiem nieodnalezioną dotąd większej kolekcji, na co wskazują sygnatury obejmujące zakres około stu rękopisów muzycznych. Liczne pieczęcie pokazują przemiany organizacyjne orkiestry, a także wskazują na częste porządkowanie kolekcji. Zostaną omówione rękopisy muzyczne, które dotąd nie były jeszcze zbadane oraz skatalogowane w bazie RISM.

2. Karolina Kaźmierczak, Michał Wysocki (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu)

Wybrane zagadnienia z zakresu katalogowania zbiorów muzycznych w bazie RISM na przykładzie muzykaliów z Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu

Abstrakt:

Baza danych Répertoire International des Sources Musicales (dalej: RISM) jest obecnie najważniejszym narzędziem wymiany informacji wśród naukowców zajmujących się źródłami muzycznymi na całym świecie. RISM stwarza ogromne możliwości m.in. w identyfikacji kompozycji dotychczas uznawanych za anonimowe, czy badaniu migracji repertuaru. Jednocześnie dostosowanie opisu katalogowego obszernego, zróżnicowanego na wielu płaszczyznach zbioru muzykaliów do standardów zamkniętej bazy stanowi nie lada wyzwanie. Tak jak każda baza danych wykorzystująca sztywne formaty i indeksy, RISM wymusza na użytkowniku podejmowanie pewnych arbitralnych decyzji co do metody opisu sytuacji źródłowej. Stosowana niekiedy w Bazie praktyka ujmowania pewnych zjawisk, może budzić wątpliwości co do czytelności i adekwatności względem stanu faktycznego. Ponadto fakt, że baza tworzona jest przez wielu badaczy z całego świata, skutkuje niejednokrotnie brakiem wewnętrznej spójności. Punktem wyjścia dla omówienia wybranych zagadnień w niniejszym referacie stanowią trwające prace nad katalogiem muzykaliów Biblioteki Diecezjalnej w Sandomierzu.

Panel „Metodyka nauczania muzyki w przeszłości i współcześnie”

Kraków, 11 maja 2019, 11:40–12:30

1. Kamil Poniatowski (Uniwersytet Jagielloński)

XIX-wieczna teoria i praktyka muzyki kościelnej w Kancjonał muzyki kościelnej Wacława Raszka

Abstrakt:

Wacław Raszek to kompozytor, którego utwory wykonywane były w najważniejszych ośrodkach klasztornych przełomu XVIII i XIX. Twórca ten zasłużył się jednak nie tylko działalnością kompozytorską. Widząc zepsucie muzyki wykorzystywanej wprawie, postanowił wydać podręcznik skierowany do muzyków kościelnych. Jego *Kancjonał muzyki kościelnej* zawiera część teoretyczną, w której wyjaśnia początkującym zasady muzyki, zbiór pieśni łacińskich i polskich na rozmaite okazje liturgiczne. W moim wystąpieniu postaram się przybliżyć podejście autora do zagadnień związanych m.in. z edukacją muzyczną na początku XIX-wieku, dawną praktyką wykonawczą muzyki chorałowej czy też problemem relacji między powszechną muzyką Kościoła a lokalnymi tradycjami.

2. Kwen-Yin Li (Uniwersytet Wrocławski)

Kompozytorzy europejscy i ich twórczość w podręcznikach do muzyki dla szkoły podstawowej i gimnazjum na Tajwanie w latach 1960-2000

Abstrakt:

Muzyka europejska została wprowadzona systematycznie przez Japonię na Tajwan już ponad stulecie, a z upływem czasu rozwija się historia jej recepcji. W jej wykształcaniu się wyraźny jest wpływ Japonii, a w drugiej połowie XX wieku — chińskiego nacjonalizmu. Takie zjawisko można znaleźć w podręcznikach do muzyki dla szkoły podstawowej oraz gimnazjum. Chciałbym zatem pokazać w referacie sposób przedstawienia kompozytorów europejskich i ich muzyki w tych podręcznikach oraz wyjaśnić, co do takiego zjawiska się przyczyniało.